

prepuščena dežju in vetrovom“, pisal je Petrarca o tej žalostinki Gregoriju XI. v Avignon. Čast papeštva je zahtevala, da se rimska škofijska bazilika tudi ta pot vzdigne v prezali krasoti iz pepela in razvalin. In v resnici: skoraj vsi nasledniki Gregorija pripomogli so kolikor toliko k njenemu blišču.

Ko so se v teku 17. stoletja pri baziliki zopet poprave potrebne pokazale, izročil je papež Inocenc X. l. 1650. delo stavbenemu mojstru Borrominiju, čegar ime pa ni na najboljšem glasu. Po njem je bila notranja stran častitljive bazilike vsa predrugačena, pravijo pa, da jo je bolj pokvaril, kot olepšal. In v tem stanu se nahaja bazilika še dandanes. Petero vhodov vodi v petladjino cerkev. Od praga srednjega portala ogledana kaže se ogledovalcu res v velikanski, pa tudi v veličastni lepoti. Glavna (srednja) ladija je nenavadne širjave in visokosti; bliščeča svitloba, ki dohaja od visokih oken, ter dosega in obsija zrcalu enaki prezali marmeljnati tlak, položen za čase papeža Martina V. (1417—1431); prelepi pozlačeni strop, čegar obris pripisuje se slavnemu Mihelangelu, še bolj pa krasni mozaiki presvetišča: vse to strinja se v velikansko skupino cerkvene brhkote. Šestero močnih podbojev (Pfeiler) k desni in levi nosi srednje ladije strop. V vsakem podboji je v simetrični višavi nad tlami vravnana prezalo opasana duplina (Nische), v katerih stojijo kipi dvanajsterih apostolov. Nič manj kot 26.500 frankov stal je vsaki kip, in vendar jih strokovnjaki ne prištevajo med umotvore. Nad vsako duplino narejene so reliefne podobe, ki predstavljajo dogodbe iz stare in nove zaveze; zopet nad tem pa so enako izgotovljene podobe prerokov. Najdragocenejši in najumetnejši spominki pa so muziviške slike presvetišča, ki izvirajo iz časov papeža Nikolaja IV. (1288—1292); ene so celó še starejše. One predstavljajo nebeški Jeruzalem. Na najvišem mestu je doprsna podoba Izveličarjeva; spodaj je križ, ob straneh in pod njim pa so podobe po križu odrešenih in po sv. Duhu pomiloščenih, t. j. dve vrsti izvoljenih, pri katerih stoji na enem koncu božja Mati, na drugem pa Kristusovi učenci.

Svetinj je Lateran posebno bogat. V tako zvani papeževi veliki altar je vdelana lesena miza, na kateri so po verjetnem sporočilu uže sv. Peter in njegovi nasledniki opravljali v katakombah daritev sv. maše. In ravno zarad tega je ta altar edini vsega sveta, v kateri niso vložene svetinje (ostanki Svetnikov); darilna miza apostoljskega kneza daje altarju to posebno in odlično prednost. V visokem gotičnem baldahinu, ki se dviguje nad altarjem, hranite se glavi apostoljskih pravkov sv. Petra in Pavla ter še mnogo drugih dragocenih svetinj, s čemur ste prednost in dostojanstvo bazilike najdoločnejše dokazani in potrjeni.

Lateran se dalje more ponašati, da v svoji zakladnici hrani mizo iz cedrovega lesa, na kateri je obhajal Izveličar s svojimi učenci zadnjo večerjo in postavil nekrvavo daritev nove zaveze, sv. m. šo. Nekdaj je bila ta presloveča svetinja vsa vkovana v srebro; pri plenjenji Rima l. 1527. oropale so surovih vojščakov roke zadnje večerje mizo njenega dragocenega okóva.

Venec drago okinčanih stranskih kapel opasuje lateransko baziliko. One nosijo do malega imena svojih utemeljiteljev, najbolj slovečih nekdanjih in tudi sedanjih plemenitih rimskih rodbin. V večih nahajajo se tudi dragoceni grobni spominki. Najlepša med vsemi je kapela Corsini. Papež Klemen XII. iz plemenate rodbine Corsini-jev sozidal jo je na čast svojemu rodovniku, sv. Andreju Corsini-ju, škofu v Fiesoli († 1373), ob enem pa določil jo tudi kot grobno mesto svoje rodbine, kar je še dandanes. Komaj se dá kaj lepšega misliti, kot je ta v obliki grškega križa po-

zidana kapela. Stene so čez in čez oblečene v najdragocenejši marmelj. Razun Klementa XII. počivajo tu še štirje kardinali iz plemenske rodbine Corsini-jev.

V to svetišče stopili smo tedaj srečni slovenski romarji, da bi opravili svojo pobožnost kot v tretji nam v namen sv. leta odkazani baziliki. Podali smo se pred veliki altar, zagotoviti pa bi se vendar samega sebe ne mogel, koliko je bila vredna naša molitev, in če je ni preveč mamila ona človeška slabost, ki se jej pravi radovednost. Človek ostane pač vedno le prerad človek, še posebno pa pri obiskovanji rimskih cerkvá. Kakor v Št. Peterski baziliki, našli smo tudi tu stene srednje ladije oblečene v rudeči damask, kar je dajalo svetišču sicer prazničen obraz, nam pa vendar prikrilo marsikako dragocenost.

Po skončani svetoletni pobožnosti pregledovali smo baziliko v njenih posamnostih; pred odhodom pak smo se podali še v stransko ladijo na evangeljski strani, konec katere stoji kip križanega Izveličarja, ki izvira nek še iz prvega stoletja krščanstva. Nenavadne milosti so si nek verniki uže pred tem križem sprosili. Tudi mi smo se — ne bodi Bogu oponošeno! — priporočili pred odhodom Križanemu v milost zdaj in o naši smrti. Dolgo bi se bili še radi mudili v baziliki, toda čas je prehajal, na našem programu stalo pa je za ta dan še obiskanje dvoje znamenitih svetišč. Ločili smo se toraj od bazilike z besedami: „Z Bogom, prekrasni Lateran!“ (Dalje prih.)

Obraznave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Govor gosp. poslanca Kluna o šolskih zadevah.

(Dalje.)

Finančni odsek je menda ravno tako dobro kakor mi zapazil pravo podobo našega normalno-šolskega proračuna, toda zbal se je takega nagca pokazati našemu občinstvu, in ga skušal vsaj toliko zakriti, kolikor mu je bilo ravno mogoče.

Pri tem svojem prizadevanji držal se je sploh veljavnega pravila, da je treba stroške zmanjšati, dohodke pa povikšati, da se veliki razloček nekoliko stisne. Skrbno je toraj iskal, kje bi se dalo med potrebščinami kaj zmanjšati, in kdor išče, ta najde; po vsestranskem stiskovanji je toraj tudi naš finančni odsek našel, da se dajo razni stroški skrčiti za celih 100 gold.! Toda 100 gold. se je še njemu zdelo premalo, in ker se ni dalo nikjer nič več odščipniti, vzal je veliko črtalo v roke in je iz potrebščine kar čisto iztrebil cela dva oddelka VI. in VII. ter izbrisal donesek za nove šolske stavbe v znesku 7600 gold. in pa podporo rokodelskih pripravljavnih šol v Ljubljani in v Novem mestu v znesku 320 gold., tedaj skupaj skoraj 8000 gold., češ, da ti doneski ne spadajo prav za prav v normalno-šolski, ampak v deželni zaklad. Dobro; prihranitev 8000 gold. je uže nekaj, ko bi to le res tudi prihranitev bila; toda ako to svoto iz tega proračuna izbrišete, jo boste morali postaviti v proračun deželnega zaklada, ki se bo vsled tega za omenjeno svoto pomnožil. In ker deželni zaklad nima lastnega kapitala ali glavnice, ampak se tudi hrani in zdržuje z dokladami, bo pa ta zaklad, ako boste vse na nj zavračali, polagoma imel toliko potrebščine, da sedanje doklade ne bodo zado-stovale. Za žep naših davkoplačevalcev pa bode vse eno, ali se bode izpraznil za večje tirjatve normalno-šolskega ali pa deželnega zaklada.

Enako bistroumno, kakor je zmanjšal potrebščino, povikšal je finančni odsek zakladdo normalno šolskega

proračuna. In ker se aktivne obresti od obligacij in stalni doneski ne dajo povikšati, poprijel se je spreminljivih zneskov, ter je na eni strani doneske od zapuščin povikšal za 1000 gold., češ, da ne bodo znašale 10.000 gold., kakor meni deželni odbor, ampak 11.000 gold., na drugi strani pa je pri 17odstotni dokladi pridobil zopet 1000 gold., češ, da davka vsled elementarnih nesreč ne bode treba odpisati 3000 gold., kakor trdi deželni odbor, ampak samo 2000 gold. Ali ni res naš finančni odsek občudovanja vreden, ker uže zdaj tako dobro vé, da bodo v prihodnjem letu samo bogatini umrli in polnili naš normalno-šolski zaklad, in da ne bode ne toča bila, ne povodenj polja uničevala, ne suša in ne moča kmetu delala škode, in mu toraj ne bode treba odrajtovati davka?!

Pa naš finančni odsek ni samo brisal, kjer se je dalo, da je zmanjšal potrebsčino normalno-šolskega zaklada od 211.723 gold. na 204.603 gold., in primanjkljaj od 192.930 gold. na 148.810 gold., ampak on je, kakor se vestnemu odseku spodobi, tudi iskal, kje bi se dalo še kaj prihraniti. Ako pa tudi pri tem iskanji ni bil srečnejši, kakor pri zniževanju potrebsčine in pri povikševanju zaklade, tega menda pač nihče ne bode očital njegovim dobri volji.

Iskal je toraj in našel, da se dá pri šolah za silo kaj prihraniti. In kako bi se ne dalo! Saj so duhovni, ki večidel opravljajo take šole za silo, dobre duše, dobri ljudje, ki so z malim zadovoljni, ki dostikrat otroke podučujejo in jim še knjige, papir, risanke, tablice, svinčnike itd. kupujejo samo iz usmiljenja in iz ljubezni do svojega naroda, akoravno tudi nobenega plačila za to ne dobé. Čemu toraj stroške za take šole povikševati in deželnemu šolskemu svetu dovoljevati 500 do 600 gold., ki jih za take šole zahteva?

(Konec prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gorice 27. nov. (Izv. dop.) „Križci“, ki so se te dni objavili, so mnogotere razveselili; ali še več je takih, ki so poparjeni, ker jim je upanje splavalo po vodi. Iz križcev so dobili križe, katere bodo težko prenašali. Na imeniku, ki je naznanjal, koliko bi jih bilo rado odlikovanih, so neki blizu tri četrtine upajočih prečrtali. Na Goriškem je razmerno dovolj županov obdarjenih; med temi je par takih, ki so cesarja ob dohodu slovenski pozdravili. Iz tega se vidi vsaj toliko, da slovenski nazdrav ni največa pregreha, kakor so hoteli oni zatrjevati, ki so se dali zapeljati celó v poslednjem hipu, in so cesarja rajši nemški nagovorili. Pomenljivo je pa tudi to, da so župani ravno slovenskih občin odlikovani. Sicer morajo biti povodi različni, ki so križce priborili, če pogledamo na preteklost raznih odlikovancev. V Gorici vsaj to stvar po svoje razlagajo in jemljejo seštevno v poštev, koliko je ta ali oni tu pa tam pogodil — tržaški vladi. Tu pa ne mislim naših županov. Pa saj reč je jasna daleč okoli. — Kolikor sodijo, bodo deželno-zborske volitve na Goriškem po novem letu. Prihodnja postavodajna doba bo važna tudi v deželno-gospodarskem oziru; prej ko ne se bodo določevale velike vsote za sušenje močvirjev ob spodnji Soči v Furlaniji. Segali bodo dotični sklepi globoko tudi v slovenski žep. Z ozirom na to se pa naši volilci premalo gibljejo. Rodoljubi se premalo posvetujejo, da bi volilce podučevali in do časa opozorjali na prave možake. Kvietizem in fatalizem — čudni besedi — sta spravila naše maloštevilne rodoljubne moči v žalostno položje, da drži zdaj uže vsak za se križem

roke. Tako ne pridemo dalje, gospoda! Pa o tem drugič še kaj. — Drugod snujejo posojilnice; pri nas pravijo, da nimamo moči za to. Jaz bi pa rekel, da ni onih mož, ki bi stvar v roke vzeli. Bogatini so zadovoljni s svojim položajem, ker oddajajo denar na velike obresti; med rodoljubi, ki bi narodu radi pomagali, pa ni vsak za to; poleg tega se zanašajo drug na drugega. V tem pa ljudstvo oboža, in domači delavci in kmetje si hodijo od leta do leta zaslužka iskat na tuje. Slovenci so samo v nižavi nekoliko koloni, ali uboštvo je spravilo mnogo kmetov v slabše stanje, nego je ono kolonov samih. Zato pa se preseljujejo, na pr. v Ameriko ne samo laške (furlanske) družine, ampak tudi slovenske. Lahki ravno ta mesec po časnikih togujejo, da se družine iz laških občin na Goriškem izseljujejo; glejmo, da se tudi našemu rodu ne bo enaka godila. — Tudi Gorica premalo za svojce gleda, ne samo, da Slovence zaničuje. V Gorici so uže od nekdanje judovske rodovine, bolj ali manj bogate. Ali v novejem času se k italijanskim judom pridružujejo judovski kupci tudi iz nemških pokrajin in si prisvojajo najlepše prostore za svoje štacune. Ako bo šlo tako naprej, nočem nikdar nič prerokovati, če ne bodo judje na goriškem Travniku imeli najlepših štacun in vse glavne kupčije v svojih rokah. Slovenci goriškega mesta pa bodo prišli toliko teže do svojih pravic v mestnem zastopu, kolikor bolj bodo — za nekako odškodnino za svoj gmotni dobiček — ravno judje za Lahe agitovali. Tako delajo vsaj za levičarje na Dunaji, za Magjare v Budapešti, za „Irredento“ v Trstu in za „nostro paese“ po dopisih v laške časnike in po domačih društvih tudi v Gorici. Taka je!

Logatec 3. dec. — Slavno c. kr. deželno predsedništvo blagovolilo je dovoliti z odlokom 22. novembra 1882. leta, št. 9896, v Gorenjem Logatci društvo pod imenom: „Bralno društvo“. Njega namen bode omika in zabava. V svojo dolžnost šteló si bode tudi likati posebno prosto ljudstvo — jedro naroda, ki potrebuje kot povsod ne le telesne, temveč i duševne hrane. Dobro došla bode v to svrhu knjižnica, katero meni društvo ustanoviti, ter lahko razumljivi podučni govori.

Kot v Ljubljani, spominjali smo se tudi pri nas smrtnega dné neumrljivega, nenadomestljivega očeta dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega s tem, da je priredilo v. č. cerkveno predstojništvo ta dan v župnijski cerkvi péto črno sv. mašo z „biljami“. Vdeležilo se je mnogo občinstva, posebno zastopana je bila naša gospoda. Na koro so peli kaj vbrano i izvrstno med drugim Palestrinov „Miserere“ i takoj po sv. maši „Jamica tiha“ in „Blagor mu“.

Prav tako! Bodimo hvaležni svojemu največjemu duševnemu dobrotniku tudi po smrti njegovim!

Novomesto 22. nov. (Občni zbor kmetijske podružnice. [Konec.]) 2. Da se napravijo po vsem Dolenjskem v vsaki srenji šolski vrtovi, katere ima srenja izdrževati in učitelja pri obdelovanju teh vrtov materijalno podpirati. Za odškodovanje tega izvanrednega dela učitelja in za potrebno vrtno orodje itd. bi morala pa tudi vsaka kmetijska podružnica skrbeti, in pri sl. kmetijski družbi izprositi podpore sl. ministerstva kmetijstva. Da bode delo učitelja pa po zasluženji poplačano, morala bi pa kmetijska družba za to skrbeti, da se šolski vrtovi redno nadzorujejo, kar bi se s tem zamoglo doseči, da pošlje vsaka podružnica izvedenega uda iz svojega odbora, kmetijska družba pa deželnega kmetijskega učitelja nadzorovat te vrtove.

3. Da bi kmetijske podružnice razpošiljale svoje ude predavat o raznih kmetijskih strokah po deželi. Tenasvete odobri občni zbor. — Ogulin predlaga: naj se nakupijo iz denarnice kmetijske podružnice knjige o